

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยมีการเร่งพัฒนาในหลายด้าน แต่สิ่งหนึ่งซึ่งมีความสำคัญและละเลยไม่ได้ นั่นคือ การให้ความสำคัญต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรในทุกกลุ่มวัย โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรผู้สูงอายุ ซึ่งอยู่ในกลุ่มวัยที่เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในหลายมิติ ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจสังคม และจิตวิญญาณ ผู้สูงอายุจึงควรต้องมีการเรียนรู้ที่จะปรับตัว และเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุขต่อไป จากการศึกษาวิจัยของสหประชาชาติด้านประชากร ทราบว่า โลกกำลังก้าวเข้าสู่ “ศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ” นับตั้งแต่เริ่มปีคริสต์ศตวรรษใหม่ คือ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001 – 2100 (พ.ศ. 2544 - 2463) ทั้งนี้ขนาดและสัดส่วนของประชากรในวัยผู้สูงอายุทั่วโลกกำลังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในปี 2543 โลกมีประชากร 6,000 ล้านคน ร้อยละ 7 คือ ผู้ที่มีอายุสูงกว่า 65 ปี สหประชาชาติคาดการณ์ว่า อีก 25 ปีข้างหน้า ประชากร โลกจะเพิ่มเป็น 7,800 ล้านคน แต่ผู้สูงอายุเกินกว่า 65 ปีจะมีอัตราส่วนสูงขึ้นถึงร้อยละ 10 เมื่อถึงปี พ.ศ. 2568 จะมีผู้สูงอายุทั้งโลกจำนวน 823 ล้านคน แยกเป็นที่อยู่ในประเทศพัฒนาแล้ว 252 ล้านคน ในประเทศกำลังพัฒนา 561 ล้านคน (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. 2551 : 10)

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย ได้สะท้อนแนวโน้มของประชากรผู้สูงอายุไทยในช่วงที่ผ่านมา ในปี พ.ศ. 2503 มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป 1.5 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 5.4 ของประชากรทั้งหมด จำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็น 6.7 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2548 และจะเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าตัวในปี พ.ศ. 2568 เป็น 14.0 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 10.3 และร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมดตามลำดับ สถานการณ์นี้ทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งหมายความว่าประเทศไทยมีผู้สูงอายุ อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. 2551 : 10)

ปัจจุบันพบว่าหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ได้หันมาให้ความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมที่จะดำเนินการด้านสวัสดิการ พัฒนาการและมนุษยธรรมให้กับผู้สูงอายุ เนื่องจาก

ปริมาณประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี และทำให้เกิดปัญหาต่างๆตามมามากมาย ซึ่งถือว่าประชากรผู้สูงอายุอยู่ในช่วงวัยที่จะเป็นภาระของประเทศ และส่งผลกระทบต่อการพัฒนา

คุณภาพชีวิตของประชากรกลุ่มวัยอื่นในประเทศต่อไปอีกด้วย และนอกจากจะพบปัญหาที่เกิดขึ้นโดยตรงต่อผู้สูงอายุเอง ยังมีปัญหาเกี่ยวกับครอบครัวและสังคมตามมาอีกด้วย (บรรณศิริพานิช, 2539 : 14) นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ที่ได้มีการจัดให้พัฒนาในกลุ่มประชากรผู้สูงอายุ โดยส่งเสริมครอบครัวให้เห็นความสำคัญและดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุ รวมทั้งแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) มียุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ โดยมีมาตรการส่งเสริมความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพให้แก่ผู้สูงอายุ ให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพตนเองเป็นเบื้องต้น ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มผู้สูงอายุ ส่งเสริมด้านการทำงานและหารายได้ สนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพร่วมกิจกรรมของสังคม สนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และสามารถเข้าถึงข่าวสาร ตลอดจนสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมปลอดภัย (คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ, 2545 : 5) เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้มีชีวิตที่บั้นปลายที่มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมที่ตนอยู่ได้อย่างดี ไม่เป็นภาระ ไม่ก่อให้เกิดปัญหา มีความรู้สึกรักของการอยู่อย่างพอใจ และมีความสุขกับองค์ประกอบต่างๆของชีวิต ขณะเดียวกันก็สามารถดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์กับทั้งตนเอง สังคม และประเทศชาติตามความสามารถของตน (ธิดา มีศิริ, 2540 : 2)

ดังนั้น การมีชีวิตที่มีคุณภาพจึงเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของบุคคลทุกคน (วิภากรมาพบสุข, 2545 : 45) เป้าหมายหลักของการพัฒนาประชากรในประเทศ ไม่ว่าจะประเทศไทยใดก็ตามย่อมต้องการให้ประชาชนในประเทศของตนเองมีคุณภาพชีวิตที่ดี สำหรับประเทศไทยก็เช่นกัน จะเห็นได้จากแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) ได้กล่าวไว้ว่าผู้สูงอายุไม่ใช่บุคคลด้อยโอกาส หรือเป็นภาระต่อสังคมแต่สามารถมีส่วนร่วมเป็นพลังพัฒนาสังคม จึงควรได้รับการส่งเสริม และเกื้อกูลจากครอบครัว ชุมชน และให้ดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่ามีศักดิ์ศรี และคงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีให้นานที่สุดขณะเดียวกันผู้สูงอายุที่ประสบความทุกข์ยากต้องได้รับการเกื้อกูลจากครอบครัว ชุมชน สังคม และรัฐอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ มีเขตพื้นที่รับผิดชอบเต็มส่วนจำนวน 5 หมู่บ้าน และพื้นที่รับผิดชอบบางส่วน จำนวน 3 หมู่บ้าน เป็น

พื้นที่ชนบทที่มีพื้นที่การปกครองติดกับเขตเทศบาลตำบลหนองหิน ซึ่งมีจำนวนประชากร ผู้สูงอายุ ในปี พ.ศ. 2555 จำนวน 258 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 2,085 คน มีผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 12.37 ในจำนวนนี้มีผู้สูงอายุที่อยู่ในช่วงอายุ 60-69 ปี จำนวน 159 คน ผู้สูงอายุ อยู่ในช่วงอายุ 70-79 ปี จำนวน 75 คน ผู้สูงอายุที่อยู่ในช่วงอายุ 80-89 ปี จำนวน 23 คน และ ผู้สูงอายุที่อยู่ในช่วงอายุ 90 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน (สำนักงานทะเบียนอำเภอหนองกุงศรี ณ เดือนเมษายน 2555) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน ได้ดำเนินการและตอบสนองตาม แผนนโยบายแห่งรัฐ ในการดูแลผู้สูงอายุ เช่น โครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ โดยจัดให้มี เจ้าหน้าที่อาสาสมัครออกติดตามการดำรงชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ การให้คำแนะนำ และการช่วยเหลือเบื้องต้น เมื่อพบเห็นผู้สูงอายุช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ในบางเรื่อง โครงการป้องกัน ภัยหนาวผู้สูงอายุ จัดหาผ้าห่มกันหนาว เสื้อกันหนาว แจกจ่ายให้กับผู้สูงอายุทุกปี โครงการจัด งานวันผู้สูงอายุ ออกบริการจ่ายเบี้ยยังชีพตามหมู่บ้าน การโอนเงินเบี้ยยังชีพเข้าบัญชีธนาคาร ตามความประสงค์ของผู้สูงอายุ รวมถึงการของบประมาณช่วยเหลือ ฅาพยาบาลสงเคราะห์ ผู้สูงอายุ เป็นต้น ผู้วิจัยจึงได้ทำแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทน ผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป มีชื่อในทะเบียนบ้าน และอาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วน ตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ สำหรับการวิจัยว่าผู้สูงอายุได้รับการ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน มากน้อยเพียงใด

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการส่งเสริม คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัด กาฬสินธุ์ โดยอาศัยความร่วมมือจาก หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป มีชื่อในทะเบียนบ้าน และอาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมวิเคราะห์ปัญหา และหาแนวทางแก้ไข ดำเนินการ ร่วมกัน เพื่อที่จะได้ข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้มีการ เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ผู้สูงอายุมีความสุข และมีความพึงพอใจในการใช้ชีวิต มีการทำ กิจกรรมร่วมกันในครอบครัว ชุมชน สังคม สามารถสร้างความเข้าใจและความใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น ส่งผลดีต่อทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตผู้สูงอายุ จึงสมควรที่จะมีการวิจัย เรื่องความคิดเห็น ของประชาชนที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตาม อาชีพ รายได้ และจำนวนสมาชิกครัวเรือน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์

สมมติฐานการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับปานกลาง
2. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตาม อาชีพ รายได้ และจำนวนสมาชิกครัวเรือน มีความแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่
การวิจัยครั้งนี้ศึกษาในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ อาชีพ รายได้ และจำนวนสมาชิกครัวเรือน
 - 2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตามองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ขององค์การอนามัยโลก (The WHOQOL Group, 1994) คือ
 - 2.1.1 ด้านร่างกาย
 - 2.1.2 ด้านจิตใจ
 - 2.1.3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม
 - 2.1.4 ด้านสภาพแวดล้อม

3. ขอบเขตประชากร

3.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป มีชื่อในทะเบียนบ้าน และอาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน จากครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุ จำนวน 258 คน (สำนักทะเบียนอำเภอหนองกุงศรี ณ เดือนเมษายน 2555)

3.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนผู้สูงอายุที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป มีชื่อในทะเบียนบ้าน และอาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 157 คน ได้มาจากการใช้สุทธทาโรยามาเน่ (Taro Yamne) และวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาในการวิจัย 1 เดือน ในเดือน 1 ธันวาคม 2555 – 30 กันยายน 2555

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ความคิดเห็น** หมายถึง การแสดงออกของบุคคลด้านความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยอาศัยพื้นฐานความรู้เดิมที่มีอยู่ ประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมซึ่งอาจจะได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธซึ่งในความหมายของความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในที่นี้ หมายถึง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์
2. **ประชาชน** หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป มีชื่อในทะเบียนบ้าน และอาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์
3. **ผู้สูงอายุ** หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์
4. **คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ** หมายถึง การรับรู้และความพึงพอใจในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ตามองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสภาพแวดล้อม

5. การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน มีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตามภารกิจสวัสดิการผู้สูงอายุที่กำหนดอยู่ในพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตามองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

5.1 ด้านร่างกาย หมายถึง การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านร่างกาย ได้แก่ การดูแลเรื่องอาหารการกิน การสนับสนุนให้ออกกำลังกายตามสมควร การดูแลและปฏิบัติอย่างเหมาะสมกับผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัว

5.2 ด้านจิตใจ หมายถึง การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านจิตใจ ได้แก่ การให้ความเคารพนับถือ ให้เกียรติ ให้กำลังใจ ให้ความยกย่อง การสนับสนุนให้มีกิจกรรมหรืองานอดิเรกต่าง ๆ ทำตามสมควร

5.3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ได้แก่ สนับสนุนให้มีโอกาสพบญาติ เพื่อนฝูง ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวและภายในชุมชน

5.4 ด้านสภาพแวดล้อม หมายถึง การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ การจัดที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย สะดวกสบาย มีความเป็นส่วนตัวให้กับผู้สูงอายุ การสนับสนุนเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายส่วนตัวของผู้สูงอายุ การให้ข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมนันทนาการ ตลอดจนอำนวยความสะดวกในการใช้บริการต่างๆของชุมชน

6. องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ข้อมูลสารสนเทศที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ และสามารถนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ จะได้รับการส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น